Ч. 281 (11.532). Львів, вівторок 18. грудня 1928. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LXVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. Гол. Редактор приймає від 11 – 12 год. перелполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41. „ Друкарні 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

БОЛЯК.

Львів, 16. грудня 1928.

I.

Буває, що і на тілі найздоровшого організму появиться нагло боляк, що виснажує цей організм. Буває, що появиться він з якихсь чисто внутрішніх органічних причин несподівано та нагло і скоро щезає. Але буває і так, що боляк появиться і наслідком ріжних зовнішніх причин, як нечистоти, і не щезає. В такому випадку він розростається, занечищує ціле тіло та затроює всі його життєві соки, якщо його своєчасно не зоперують і не витнуть.

Коли порівняти до одиничного організму колективні організми, то прийдеться ствердити, що й на таких колективних напр. нац. організмах розпаношуються деколи боляки. Наш український нарід теж не був вільний від таких боляків, що продовж довгих його історичних шляхів підривали та виснажували національний організм. Для українського національного організму ті боляки давалися тим болючіше в знаки, що їх насаджували на народньому тілі чужі посторонні чинники, наскрізь ворожі українському народові. Тими боляками було національне ренегатство. Його культивували заінтересовані чужі чинники з дуже великою дбайливістю і з немалим накладом матеріяльних засобів.

Західна вітка українського народу мала теж свої боляки, але найприкрішим і найболючішим був москвофільський боляк, що затроював життеві соки нації цілу другу половину XIX. віку та цілого півтора десятиліття XX. віку. Передвоєнне москвофільство було штучно підтримуване та пильно плекане царською Росією і російськими націоналістами. Галицькі москвофіли особливо в останні часи перед війною не могли жалітися на недостачу матеріяльних ресурсів на свою діяльність, бо російська дзвінка монета між ними широко котилася. Вони видавали чорносотенні російські газети, вони ширили православя, вони їздили на поклони до Петербурга і Москви, вони, словом, виконували ренегатську роботу на шкоду українського національного руху з прецизністю та згідно з дорученнями з Росії.

В часи російської окупації відіграли вони ганебну ролю при вивоженні української інтелігенції та духовенства на Сибір і при переслідуванні всього українського на території цілої Сх. Галичини. Коли російська армія відступала, виїхали з нею і вони та створили під проводом Дудикевича свій осередок у Ростові над Доном, де москвофільські лідери господарили вивезеним з Галичини народнім добром і одержуваними від російського уряду грошевими засобами так, що в часі революції найшлися на лаві обвинувачених. Від засуду спас їх тільки більшовицький переворот, який вони використали на те, щоб дати ногам знати.

Війна та революція ослабили та підірвали життеву снагу москвофілів цілковито. Вони вийшли з них розбиті передовсім морально. Молодші з них, що були в Росії, вступали в часи революції до російських контрреволюційних армій Денікіна, Врангеля і Колчака та працювали над реставрацією єдиної неділимої. Колиж ті армії розпалися, тоді вертали до нашої тіснішої Батьківщини і спершу не проявляли активности, але з часом освоювалися з новими обставинами і починали, як то кажуть, рухатися. Та не про них і не про політичну еволюцію одної їх частини, що унаглядилася з часом організацією Сель-Робу-Лівиці, хочемо тут писати. Ми бажаємо тільки ствердити, що по війні, ослаблені всякими переходами і революцією, москвофіли не тільки не сконсолідувалися, але навпаки розбилися. Правда, що сталось це не відразу, але ділось поволи. Нині ми бачимо між ними дві групки, що гуртуються біля поодиноких установ, і то таких, які були здавна їхніми, або таких, на яких вони неправно галапасували і нині знов галапасують. Без сумніву сильнішою є та група, що гуртується біля Т-ва Качковського і т. зв. „Русск. Сел. Организацій“. Цілком ізольовану та зневажену навіть всіми москвофілами групку творять ті одиниці, що опинилися з ласки відомих польських кругів при Народньому Домі. Наказні комісарі Народнього Дому, відомим Л. Черкавським починаючи і теперішним М. Бачинським кінчаючи, приссавшись з чужої ласки до добра тієї всенародньої фондації, беруться навіть за політичні експерименти.

Та про них слідуючим разом.

Закордонний політичний огляд.

Льондон, Льокарно, Люгано. — Черговий Зїзд Ради Ліги Націй. — Зміна англійського фронту супроти Европи. — Раді Ліги „не везе“.

Берлін, 14. XII. 1928.

I.

Люгано лежить кругах 20 кільометрів на південь від Льокарна. Це є 15-20 хвилин їзди автом. Географічно — це дуже близько. Але політично — Люгано лежить безконечно далеко від Льокарна. Коли в 1924 р. Чемберлен, Штреземан і Бріян вибрались зі своїми панями на корабельну прогульку по Ляго Маджоре, по світі пішов говір, що в історії повоєнної Европи настане радикальний зворот. На тій прогульці вирішено, що дотеперішні противники раз на завсіди закопають воєнну сокиру; в льокарнських договорах устійнено тісну кооперацію поміж контрагентами, як рівних з рівними. Небавком після Льокарна Німеччина вступила до Ліги Націй; після звільнення Рури **мало прийти** скоро до звільнення Райну, після пляну Доза **мала прийти** остаточна ревізія й устійнення висоти і часу нім. репарацій. Завдяки Льокарнові Німеччина вирвалась нарешті із політичної загорожі з кільчастого дроту, в якій сиділа ще від версальських днів. Що було причиною, що німцям зняли в Льокарно зі шиї твердий ланцюг? І що є причиною, що нині в Люгано аліянти намагаються покласти знова той ланцюг німцям на шию?

II.

В Люгано відбувається черговий зїзд Ради Ліги Націй. Але той зїзд є особливо важний з уваги на стрічу Чемберлена, Бріяна і Штреземана. Ті самі люди, що колись в Льокарно... Але дух в Люгано інакший. Поза Чемберленом і Бріяном сіріє тверда незломна постать Пуанкаре, що каже німцям: Права домагатися звільнення Райну ви, розуміється, не маєте. Смугу Райну я вам одначе звільню, якщо ви заплатите бажану мені суму, отже стільки, скільки я вам **звелю** заплатити, а не стільки, скільки ви є **спосібні** заплатити. А бажаємо від вас суми, що покрилаб: французькі довги в Англії, французькі довги в Америці, що далаб нам належне відшкодування за знищені війною французькі простори. Перед тим, поки не буде заплачений останній шелаг із цього всього, ви права на Райн не маєте. Але разом з тим: ми годимося звільнити Райн також скорше, однак при умовах: 1) що устійнимо точно й остаточно суму і час репарацій, 2) що ви політично підете за лінією франко-британської антанти. Де у всім тім помітно дух Льокарна, що обіцював німцям: звільнення Райну, дбайливе устійнення репарацій на основі нім. платоспосібности і т. д. і т. д.? Штреземан поїхав до Люгано, щоби рятувати те, що ще взагалі дається рятувати. Але що властиво сталося, що після Льокарна і рожевих надій — нараз Люгано?

III.

Думка Льокарно зродилася в Льондоні. В 1924 р. Британська Імперія стояла перед такою політ. ситуацією й отсими домаганнями: зміцнення вязань в розхитаній будові Брит. Імперії; забезпечення загрожених і відібрання вже втрачених господарських позицій; реституція британського єдиновласти над океанами, відтручення Америки, окруження СРСР, розбудова повоєнного стану посідання в „середземнім Сході“ (Єгипет, Арабія, Палестина, Трансйордан, Ірак, Персія, Афганістан); супрематичний вплив Англії на бистро змінливий політ. розвиток на Пацифіку і на Далекому Сході. Чиж не доволі причин, щоби старатись якнебудь імунізувати й законсервувати політично Европу, аби хоч з цього боку мати вільні руки і забезпечені плечі? Так прийшло Льокарно як поворот до старої ідеї **політики рівноваги сил в Европі.** Повертаючи німцям певну свободу рухів, витворювано таку европейську ситуацію: На геополітичній оси Висли зрівноважувалаб себе Балтик-Польща-Румунія тут, і СРСР — там. На оси Райну Франція трималаб вагу зміцненій Німеччині. На геополітичній оси Дунаю: Франція і мала антанта тут — Італія там. Така Европа сама себе „балянсує“. Цілком врешті непродуктивно.

IV

Це було Льокарно. Зрівноваження европейських сил. Замирення Европи. Зі скритим вістрям проти Америки і СРСР. Льокарно було обраховане на далеку мету. Але події розвивалися скорше, як це в Льондоні передбачувано. СРСР робив застрашаючі поступи в Китаю. 450 міліонів людей опановує Англія, але з цього 375 міліонів кольорових. Щораз глибше вгризався більшовизм в ті міліонові маси, змішаний дивачно з націоналізмом і демократизмом. Так побіджує китайська нац. революція. Так зривається раз-у-раз Малая. Бачимо побідний „гом-руль“ в Індіях. Потім подібні визвольні змагання в Персії і на „середземному Сході“. Скрізь те саме: в Єгипті, в Судані, навіть на Ріфі і Ґібральтарі. Приходить до зриву поміж Льондоном і Москвою. Але справжній противник богато страшніший. Америка. Там більшовизм ослабив Англію політично, там Америка осадовлюється економічно. Затіснюють американські видоми, вбиті в міцній колись будові британської економ. автаркії: Китай, Малая, Персія, Туреччина, Єгипет, — крім цього: Австралія і Південна Америка! Величезна америк. воєнна фльота нині вже значно міцніша від британської пильнує і контролює Атлянтик також, як і Пацифік. В потужній будівлі імперії видно риси. І в тій ситуації вже не зрівноважена і спацифікована Европа потрібна Чемберленові. Йому потрібна Европа як міцний збройний активний союзник. Але **є тільки одна сила**, що могла би сповнити це завдання, а саме Франція враз зі своїми васалями Польщею і малою антантою. Щоби оберегти панування над океанами, щоб мати вільну руку щодо Америки і Далекого Сходу, Англія віддає Европу під власть французів. Замісць Льокарно, приходить відновлення франко-британської антанти. І французи як слід використовують можливости нової ситуації. Французам кажуть: ми не маємо нічого проти розбудови ваших підводних лодок. Але при умові, що вони будуть боротись разом з нашими. Ми нічого не маємо проти розбудови ваших резерв, але при умові, що вони стоятимуть на східній сторожі проти більшовизму. Французи пішли на все. Але при тій нагоді їх глухий інстинкт казав їм знова звязати і обезвладнити німців. Так прийшло Люгано.

V

А Раді Ліги Націй „не везе“. Що ви не кажіть — а Рада має вічного „пеха“. Що не збереться — завжди якась авантюра. Перший раз було це підчас ослабленого польського повстання на Шлеську. Воно вибухло саме в часі сесії Ради. Наче на зло. Наче якась злобна рука хотіла показувати світові безсилість Ради саме в хвилинах її святочних зїздів. Потім знову в осени 1920 р., коли генерал Желіґовський здобував Вильно: це було теж в часі сесії Ради. А опісля Мусоліні. В 1923 р. підчас означування грецько-альбанської границі вбито кількох італійських офіцерів, що „допомагали“ альбанцям. Мусоліні велів бомбардувати Корфу. Саме в хвилині, коли засідала сесія Ради. Шляхетні радники кинулись залагоджувати спір, але Мусоліні випросив собі всяке вмішування. З цього часу доля переслідує Раду. Точнісько, просто на мінуту, в хвилині цьогорічного зїзду гремить кровава завірюха поміж Параґваєм і Болівією. Шляхетні радники знову кинулись, розуміється, поміж обох адверсантів і давай годити й полагоджувати. Тимчасом Болівія відмовилась від вмішування Ради Ліги в її справи і хоче віддати свій спір з Параґваєм на осуд члено американського розємного суду. Раді справді „не везе“.

Зенон Пеленський.

Закарпаття.

Хто виграв?

Під цим заголовком поміщена в ужгородській „Свободі" з 18. п. м. передова стаття, з якої довідуємося, що при недавних виборах вибрано до підкарпатського краєвого управління 4 мадярів, 3 жидів і тільки 4 українців („руснаків"), хоч наше населення по офіціяльній статистиці творить на Закарпатті 63 проц. Причиною такого сумного вислїду виборів є передовсім політична невиробленість нашого народу, який голосував так, як його потягнули чужі. Отже голосував с мадярами, з жидами, з чехами, лиш не зі своїми! Друга причина — це цілковите розбиття серед інтелігенції, яка теж у великій більшости пішла на службу чужих партій. Велику вину пононсить теж офіціяльна чеська політика на Закарпатті, яка вміє лиш юдити одних проти других, нападає на народній напрям, переслідує нашу культуру і піддержує в інтересі чехізації скорше мадярів і жидів, як вірне державі автохтонне українське населення. З тих причин виграли при виборах чужі й ворожі нашому народові елементи.

„Руська щоденна ґазета".

В тім-же числі „Свобода" помістив посол А. Волошин поклик у справі української щоденної газети, яка повинна-б виходити на Закарпатті вже від 1. січня 1929 року. Щоденна газета потрібна на Закарпатті вже давно, а тепер, коли напади на народній напрям в мадярських і чеських газетах значно збільшилися, така газета просто конечна. В своїм поклику пос. Волошин подає в загальному програму праці української щоденної газети і просить усіх тих, що спочувають потребі такого органу, складати уділи в товаристві „Культура" (що видає теж „Свободу"). Один уділ виноситиме 200 чк. Починові пос. Волошина слід побажати якнайкращих успіхів.

З театру „Просвіти".

В суботу 8. п. м. відбулася в театрі „Просвіти" в Ужгороді прощальна вистава в честь артистки і режисера того театру п. Г. Совачевої. Йшла комедія на 4 дії „Хамка". — Дня 28. м. м., з приводу 100-літнього ювилею з дня народження Льва Толстого, виставив театр „Просвіти" його пєсу „Живий труп". Хоч нині театр „Просвіти" зложений вже майже на половину з аматорів, вистава „Живого трупа" випала дуже добре, передовсім завдяки старанній режисерії п-і Совачевої (яка на днях покидає зовсім Ужгород). Перед тою виставою виголосив промову про життя і творчість Толстого інсп. Юліян Ревай.

Ювилейні дні зачалися.

Відгомін 60-ліття „Просвіти"

У звязку з ювилеєм „Просвіти" напливають під адресою Головного Виділу численні привіти й побажання, а з ними нераз і поважні грошеві дари.

Телеграми прислали: „Студентська Громада" в Кракові, всі українські товариства й установи в Раві Руській (збірно або окремо), Загальний Збір Філії „Просвіти" в Сколім.

Привітні письма: „Українська Бесіда" в Сокалі, П. С. К. у Чорткові з грошевим даром у квоті 200 зол., гр. Михайло Тишкевич в Бидгощі, проф. Ст. Сірополко в Празі, Українське Акад. Т-во „Січ" у Відні, „Воля" в Кіцмані (Буковина) і богато інших.

Зворушуюче письмо прислав селянин-кооператор п. Микола Матковський з Грабівця, п. Богородчани, до якого долучив квоту 119 зол. „Чуюся — пише він — щасливим, що разом зі святом 60-ліття „Просвіти" обходжу 30-літній ювилей своїх уродин (родж. 8. XII. 1898), тому в день 60-ліття „Просвіти шлю щирий привіт, а в доказ моєї вдячности для Неї присилаю: на ювилейний дар „Просвіті" 50 зол., на „Рідну Школу" 30 зол., на інвалідів 20 зол., за приєднаних 5-ох членів по 3 зол., разом 15 зол. і за себе вкладку за 2 роки 4 зол... Моїм бажанням було би, щоби всі українці, уроджені в дні 8. грудня котрогонебудь року, жертвували на дар „Просвіти" хочби й дрібні лепти та цим доказали, що високо цінять „Просвіту" й тішаться, що доля судила їм бути співювилятами такої дорогої кожному щирому українському серцю інституції, як Матір-Просвіта"... На закінчення п. Микола Матковський шле щиро-сердечні побажання якнайкращого розвитку й обєднання соток тисячів членів у Т-ві „Просвіта"

По широкому світі.

Здоровля англійського короля значно покращало.

У промові виголошеній у Будапешті, представник Мадярщини в Лізі Націй гр. Апоні висловився явно за кандидатурою князя Оттона на мадярський престіл.

У текстильнім промислі Саксонії пів міліона робітників підготовляє страйк.

У Мельбурні скликали за прикладом Англії конференцію з участю підприємців і робітників для вирішення пунктів порозуміння між капіталом і працею.

На Дунаю відкрили транспорт зброї призначеної для Будапешту; звідки він ішов, досі невідомо.

Заворушення в Колюмбії, на плянтаціях міста Магдалина, дали 100 убитих і чверть міліона фунтів шкоди.

На господарські теми.

Відшкодування за худобу куплену в стані чахотки.

(Практичні вказівки про те, як його доходити.)

(Докінчення.)

4. Що нам робити, якщо ми продали таку худобу й від нас домагаються звороту (ціни або тварини з заміни)?

В першу чергу слід нам провірити, чи покупець додержав речинець домагання від нас запоруки (гл. вище під 3.) Опісля (коли ми не переконані в передачі нами хорої штуки, або коли підозріваємо противника в крутійстві), слід нам жадати від нього ветеринарного свідоцтва, або краще самим нам за таке свідоцтво постаратися, що нас і упевнить в вірodостойности хороби. Врешті, коли спірна худоба не є нашого хову, але куплена або замінна, не понехаймо провірити, чи може не минув ще речинець, в якім закон дає нам право домагатися звороту (евікції) від попереднього продавця нам недужої худоби.

5. До кого нам звернутися на випадок домагання евікції нами або від нас?

Передовсім до ветеринарного лікаря. Лише ветеринарний лікар має змогу розслідити, чи худоба хора чи ні. Він і в суді допускається знавцем і має досвід в таких справах. Щойно по оцінці ветеринарним лікарем слід нам удатися до адвоката, свого чоловіка, який перед внесенням скарги, повинен написати поручений лист до продавця для спроби полагодити справу мирно (позасудово). Він і порадить, що робити, якщоб від нас домагалися звороту (гл. 4.). Щоби оберегти себе від таких процесів, треба нам поступати на торзі дуже обережно При купні-продажі худоби слід собі записати докладно день торгу; провірити паспорт та впевнитися, чи продавець сам є власником худоби, чи він лише фактором, а в тім випадку — хто є власником худоби. Торгувати все при розумнім свідку. Не слід нам нарочно запевнювати покупця, що худоба без ніякого „ганчу", що вона зовсім здорова; навпаки, слід про знані нам хиби (зокрема якщо питають) згадати, що і збереже нас перед майбутнім процесом. В даному випадку продати таку штуку при свідку та ще й перебрати від покупця письмену заяву, що він її перебирає — без права домагання звороту. Не жалувати в таких випадках і видатку на ветеринарного лікаря, який має змогу сорокою заявленням забезпечити нас перед крутіями, до яких можуть нас довести гандлярі своїми крутійствами.

В інших запоручених хибах тварин обовязує той самий австр. мін. розпорядок з 10. листопада 1916. ч. 384. В. П. З., який в 1. артикулі каже: „Є здогад, що тварина вже перед передачею була хора, якщо протягом двох тижнів від передачі тварини проявляються у неї слідуючі хороби й хиби:

1) У коней, ослів, мулів, осломулів: носатина (сап), лихавиця (підпалення), дурійка (коллер), місячна сліпота, дихавість (поглочування повітря); 2) У рогатої худоби — чахотка; 3) В овець — чіхачка (парх), загальна пухлина від мотилиці; 4) У свиней — решетина (угри), волосениця (трихіноза). Найбільше крутійства і зловживань допускаються торговці кіньми. Є такі „спекулянти", що купують коні вже заздалегідь з наміром їх віддати. В часі законного речинця (14 день) самі запрацьовують такі коні або зичать їх іншим до тяжких робіт і виснажують. Перед самим-же речинцем віддають коні з тим, начебто вони були хорі ще перед перебранням їх і домагаються звороту. Коли-ж їм противитися, вони загрожують нам скаргою і частогусто приводить нас до великих втрат.

Маріян Стахурський
старш. ветер. лікар.

Календарі „Рідної Школи" і українське громадянство.

Головна Управа „Рідної Школи" одержала таке письмо:

„Посилаю 2 зол. на „Рідну Школу" і дякую красно за календар, що прислали мені на 1929 рік. Більше не можу післати, бо я зарібник. Тільки та рідна мова і рідний клич наших Братів зворушує серце навіть жебрака.

Нехай живе „Рідна Школа" і наш Український Народ! З поважанням

Іван Мончун з Оглядова.

Оглядів, дня 9. грудня 1928".

Так відгукнувся український зарібник. У подібний спосіб відзиваються й деякі інші українські громадяни. Одначе чи їх багато? Нехай говорять цифри:

З 10 українськими часописами вислала „Рідна Школа" 40 тисяч календарів з чеками, а крім того тисячі розіслала кооперативам, Кружкам „Рідної Школи" і на поодинокі адреси. А який вислід?

По день 12. грудня ц. р. вернуло до Головної Управи „Рідної Школи" залежних 1.778 чеків! А деж решта? Деж ті десятки тисяч, що дістали і календар „Рідної Школи" і чек? Таж всі вони мабуть ...

М. ВОЗНЯК.

З романічних епізодів Панька Куліша.

5)

(Продовження).

Користаючи із згадки в листі Милорадовичівни, що в Калюжинцях може зайдуть великі переміни, писав Куліш: „Багато буде може перемін, — яких же? що Ви хотіли сказати? Може такі будуть переміни, которих я Вам щирим серцем бажаю; і послі того хіба я Вам стану чужим або Ви мені чужою? Не було-б для мене луччої радости на Вкраїні, як би вбачати добре, гаряче серцем подружже, которе-б жило не земними тілько помислами, не так, як живе гарний метелик, котрий сьогодні красовавсь на сонці, а завтра замер, що було до його і що буде після його, ні про що думкою не клопотав і серцем не горів. Ви-ж, у якій би долі ні були, маю в Бозі надію, що найперше Ваше, найвище в Вас діло буде отте чувство, що ми частка чоловічества, котору Бог послав у мир на добро всьому роду людському, що в нашій душі повинен обозватися всякий глагол божий до людей і з тим разом і порив — собі вознести голос, яко нація з своєю особою задачею. Глаголи божиї читаємо в переворотах царств і народів; всякий народ горем і щастям готується на своє діло в обшому ділі чоловічества. Отже й ми на щось готуємось; а хто найперший зрозуміє божу волю, той буде людина над людьми. До таких-то істот і Вас я причисляю, дармо, що Ви може небагато дечого дівочим розумом постигаете. Тут найперва річ — серце щире й якийсь голос із душевної глибини, который велить чоловікові йти вгору; а розум — слуга того голосу; истинно так! Станем же добрі, станем со страхом и воньмем, як святе приношеніе в мирі возносити! Так взиває на літургії священик і, Боже! коли-б то слухали сього зову! А то нічне серце не подвигнеться... бо все опакощено людською ледарю і сама наука Христова сміттєм закидана. Сияйте-ж хоть Ви мені зорями, свіжиї квіти українського племя! Чи не розіллеться помалу од вас світ на всю Україну? Воспитайте в собі душу розумну і могущу; нехай же й нам можна буде похвалитися, що в нас на Вкраїні есть дівчата, що в Бога зорі на небі, есть молодиці, истинна слава господня. Мене-ж уважайте за найприхильнійшого до Вас чоловіка, который де-б ні був, де-б ні обертавсь, серцем радітиме, що в його есть сестри-українки і що він не сирота на світі!"

Для Куліша, як речника українського національного відродження, замітний цей початок його найближчого листу з 19 липня 1857 р., звернeного до обох сестер: „В листах Ваших, моєму серцю любих, огорчила мене новина, котору пронесли про мене земляки по Вкраїні, бо не инако сю видумку відумали, як по желанію сердець своїх. Багато знайшлось би батьків і матерок, которі сказали-б, да певно й говорили своїм дітям: От, бачте, дітки! ми Вам казали: не йдіть слідом за тим Кулішем. Зате його й лихо постигло, що не в своє діло мішався. Уже-ж пак наші предсідателі палат да министри, да сенатори розумнійші од якого небудь губериського секретаря; то вони й знають, що кому треба думать і як чувствовать. Видумав якусь національність! мужиків первими гражданами українськими оглашає; пророкує, що знов колись так повиганяють перевертнів із України, як колись Вишневецьких, Песочинських, Киселів і иниших! А щоб він сього не дождав! Уже на що мала гадинка кліщ, да й того з овечої шкури не вирвеш, а то-б оце нас повиривать із України! О, бодай його з його божевільною головою! Що в самого катма ніякої батьківщини, що сам живе трудовою копійкою, то й нас на той же лід хоче посадити. Слава Богу, наші діди своєї здобичи не прозівали: знали вони, де зимують раки. За те їм од нас честь і слава. А вони з Шевченком не знать що плещуть (тут іде цитат із Шевченка: „Я ридаю, як згадаю" до „Слава України"). Да ще й пророкують ледачі сини ледачих батьків (тут знову цитат із Шевченка: „Настане суд" до „Своїми синами"). Отже, поки се настане, то таких, як ви, багато ще опиниться там, де козам роги правлять!

„Так говорить українське наше панство, і правду говорить; бо мале-б се було діло, коли-б його можна малими жертвами іскупити. Дурень один у воду камінь укине, а десять розумних не витягне. А тож витягнуть увесь народ із такої тьми із такої матеріяльної і духовної неволі! Будуть мученики, будуть великі жертви, а правда все таки остатеться правдою. Правда не втоне в воді і не згорить у огні, говорить народ наш пословицею. Так то, мої кохані сестри, мої рожеві квіти!"

З приводу звістки про сподіване весілля в Калюжинцях писав Куліш до калюжинських панночок: „Напишіть мені котора небудь, як і що про те парування. Починається вже з Вами другий акт драми. Тут нічого, бувши за тисячу верст, діла розібрати, а треба на все приготовитись". Стверджуючи, що найбільшого розуму можна допитатися в такому разі у свого серця, продовжав Куліш: „Киньте оком назад і вперед себе. Не забувайте-ж і того, що молодиці дарує Бог велику відразу на всякий случай у дітях, а дівчина без подружжя випиває жизнь сама з свого серця". Нарікаючи, що мало увисока християнська наука війшла в наше життя, пригадував Куліш і Милорадовичівні, що вона „душа жива, котора, слідом Христовим, прийшла в мир на те, щоб послужити, а не на те, щоб їй послужили".

(Продовження буде.)

краще сптуовані як бідний денний заробітник! Чомуж вони мовчать? Чи не сором таким українським громадянам і українським товариствам та установам доводити свою байдужність до того, щоби „Рідна Школа“ до них докладала? Бож всім відомо, що перший наклад календаря „Рідної Школи“ знищений в часі сьогорічних кривавих подій 1. листопада і тому треба було друкувати новий наклад, а це й подвійно коштувало!

Може щире слово українського заробітника зворушить совість всіх, що досі не сповнили свого обовязку. Виповніть негайно чек „Рідної Школи“ і пішліть лепту за календар. Кого не стати на 2 зол., на 1 зол., то нехай пішле бодай 50 сотиків. Але пішліть всі! Не відкладайте на завтра, а зробіть це негайно, ще нині!

Ріжні вісти.

СПРАВА НАЦ. МЕНШОСТЕЙ В ЛЮГАНО.

Промова мін. Залеського.

Дня 15. грудня підчас нарад над справами меншостей на Гор. Шлеську мін. Залеський заявив що діяльність Фольксбунду змірає не лише до підважения авторитету польського уряду на польськім Гор. Шлеську, але й може творити небезпеку для миру. Права меншостей на Шлеську узглядняє польський уряд. 200 тис. німців мають там 90 початкових шкіл у яких учиться 20 і пів тисячі дітей у матірній мові.

Відповідь Штреземана.

Мін. Штреземан у відповідь Залеському сказав, що з його промови пробивається ненависть проти нім. меншости на Гор. Шлеську, проти меншости, яка користується правом, признаним тут зібраною Радою Ліги Націй. Може бути, що деякі зажалення зі Шлеська є підрядного значіння. Але розходиться про питання: Чи маю виховувати свою дитину в рідній мові, в дусі власної культури. Як може мін. Залеський говорити, що коли Рада займається цими справами, то надуживає свій час. Навіщо мін. Залеський пригадує давні часи, роздрапує старі рани. Рада Ліги мусить усіми засобами берегти прав меншостей. Мін. Штреземан зголошує домагання, щоби права меншостей передискутовано на найближчій сесії Ради.

Промова Бріяна.

Бріян сказав, що хотів би, щоби Рада не обтяжувала теперішньої своєї сесії незгодою. Нема основ думати, щоби Ліга Націй нарушувала святі права нац. меншостей. Права меншостей це фільар, якого ні Ліга ні Рада не думає валити.

Після заяви Бріяна сесію Ради Ліги замкнено.

СОЙМ.

За денному порядку вівторкового засідання сойму є лише дві дрібні справи та третє читання проєкту закону про відложення речинця обовязуючої сили розпорядку президента в справі уніфікації судів. Це засідання, здається, буде останнє перед різдвяними феріями.

СЕНАТ ЗЛ. ДЕРЖАВ ВІДЛОЖИВ РАТИФІКАЦІЮ КЕЛЬОГОВОГО ПАКТУ.

Сильна група сен. Мозеса переперла ухвалу, що Кельогів пакт буде ратифікований лише із застереженням, що не зобовязує Зл. Держав до співучасти в ніяких евент. каригідних зарядженнях проти держав, які нарушать пакт. Закордонна комісія сенату відложила ратифікацію Кельогового пакту.

ПОВ. СУДИ В ГАЛИЧИНІ НЕ БУДУТЬ СКАСОВАНІ.

Мін. Мейштович і віцемін. Цар заявили, що пов. суд у Галичині не буде скасований. Навпаки два суди, які свого часу були приділені з причини знищення будинків до інших судів: як Вишнівчик і Заліщі, будуть у найближчому часі реактивовані.

ВИБОРИ ДО РОМ. СЕНАТУ.

При виборах до румунського сенату урядова партія здобула всі мандати, за виїмкою трьох департаментів, які при виборах до палати депутованих заявилися за мадярською партією.

ВІЙНА МІЖ БОЛІВІЄЮ І ПАРАҐВАЄМ.

Болівійські війська після кровавого бою заняли параґвайські форти Рокерон і Роха Сельва.

ПРОВОКАЦІЯ.

Авантура в Волоській церкві.

В неділю 16. ц. м. по великій Службі Божій почав співати хор, як кожної неділі передтим, молитву „Боже Великий Єдиний“... На відголос початкових слів пісні, заревіли **юноші русскія** якусь **Дубінушку**, якусь російську пісню і хор перестав співати. В церкві почалось замішання. Ті, що стояли біля дверей, хотіли замкнути входові двері, щоб з вулиці не збігались до церкви. Але юноші з невольним ревом і палицями кинулись до дверей, почали бити учнів і студентів, які були в церкві. Опісля забрали їх зі собою. Але ще одно. В церкві було коло 20-ох **типів з вулиці** (а може це хто інший?) **з вулиці** і з ними то вусскії спрофанували святиню.

НОВИНКИ

— **Львівський університет** ділиться відділу для фармацевтів.

— **Концерт д-ра В. Тисяка в Стрию** відбудеться в четвер, 20. ц. м., в салі Народнього Дому. В пятницю 21. ц. м. співає д-р Тисяк на концерті в честь д-ра Андрія Чайківського з приводу його 40-літнього літературного ювилею.

— **Пос. Богомолов і радн. Коцюбинський у Львові.** В понеділок 17. ц. м. приїджає, як довідуємося, до Львова в службових справах варш. радянський посол Богомолов і радник варш. рад. посольства Коцюбінський.

— **Темна хроніка.** Михайло Байрак хотів стати возьним у карнім суді і до прохання в справі цієї посади додав диплом служби в рядах львівських „Орльонт“; дипльом був його стриєчного брата, з вимазаним іменем; за це брат дістав 20 днів, а кандидат на возьного 10 днів вязниці. — На Янівськім у Львові вкрали вечером злодії „фякра“ (віз, не особу) з конем. — 10 міс. вязниці дістав професійний злодій Куздровський за воювання ножем і очищування чужих кишень. — Аж з Калиша приїхав до Тернополя хитрун Шардинь, що оженився з тамошньою служницею на те, щоби обікрасти адвокатську канцелярію і втікти; заїхав недалеко, бо до тернопільської вязниці.

— **Вломи у Львові** належать до звичайної хроніки. Чотирьох специялістів від чужих замків пробувало вчора ограбити фірму „Вртес“. Зрадило їх авто, що ждало на вулиці. Поліцай пізнав учасників цієї виправи і до ранку всіх їх віднайшла поліція. Звуться вони: Войцех Пеннек, Ясінський, Соболевський і Дурбак. У двох приватних хатах забрали вломники біля та одежі на кілька тисяч дол.

— **Не хотять жити.** У Львові були вчора нові дві спроби самогубства. 25-літня служниця Литвакізна хотіла вмерти від бензини по причині нещасливого кохання, а якийсь молодий невідомий мущина хотів умерти на вулиці від йодини.

— **Бандити гуляють.** Пишуть нам: В ночі з понеділка (10. ц. м.) на вівторок (11. ц. м.) напали бандити на дім Іри Ляйфера в Баранік Перетоках, де сподівалися мабуть грошей, бо там ночувало тоді двох купців, що мають ліс у графа Чацького. А що в убраниих цих купців грошей не було, то бандити забрали їм футра і шапки, а Ляйферові прочистили гардеробу з білля. В хаті спало тоді 8 душ, але нападу ніхто не зауважив.

— **Висадили ратуш у повітря та схопили 22 дівчині.** На містечко Хікотепек-Халіско (Мексик) напало 70 бандитів і висадили ратуш у повітря. Потім вдерлися до кіна, відки вивели всіх жінок в 22 найгарніші забрали зі собою

— **Ріжні вістки.** Чемберлен має дістати титул „пера“. — Союз норвеської преси, Академія Наук, географічне тов-о і університет в Осльо розписали збірку на фонд Амундсена: на організацію географічних і наукових дослідів. — У центрі Парижа на місце, де стоїть театр „Капюсін“, відкрили підземельне склепіння, що вказує на істнування там середньовічного манастиря. — Варшавське мін-ство промислу хоче будувати нову пристань між Ґдинею і Цопотами. — В Атенах у секретаріяті прем'єр-міністра здемаскували дві машиністки, які працювали як шпигунки у користь чужої держави. — Поважно занедужав англ. дипльомат і фільософ Бальфур. — В околиці Трої відкрили могилу камяної доби. — У Бернсдрофі поїзд переїхав посолку саксонського парляменту Шілінг. — У Шотляндії морози доходять до 12 степ.

— **Примхи політики.** Англійський парлямент принняв закон, що дає право жінкам, які скінчили 21 літ, голосувати до парляменту. Та ця установа, де мають більшість консерватисти, не передбачила одного: що один із 11 членів, консерватист, розведеться зі своєю жінкою. Наслідком цього „Жіночий Клюб“ у Льондоні рішив при найближчих виборах віддати свої голоси проти нього.

— **Дрібні вістки з СРСР.** Москва лишиться небавком без авт-таксі; досі було їх... 106 та 75 відсотків із них уже понищених. „Вечерняя Москва“ пише: „Коли не вдасться замовити нові авта на чужині ще цього місяця, комунікація платними автами перестане в Москві істнувати. — У приватнім архіві пок. ученого Бехтерьова найшли невідому віршовану пєсу „На досвітку революції“, що малює події 1905 р. — Ленінградські актори святкуватимуть 125-ліття акторської праці родини Самойлових. — На засіданні фізико-математичного відділу Академії Наук у Ленінграді вибрані такі академики: Бернштайн, Виноградов, Крилов, Рождественськи, Мандельштам, Бах, Чичибабін, Фаворський, Демянов, Зелинський, Чистяковський, Чаплигін, Міткевич, Губкін, Заболотний, Обручов, Архангельський, Борисяк, Гедройць, Прянішков, Вавілов, Гулевич, Мензбір і Надсон.

— **Берлінські окультисти.** Кілька днів тому відставили до одного шпиталя в Берліні в стані сильного отроєння фільмову артистку Ельгу Брін і режісера Георга Якобі. Їх привезли зі спіритистичного сеансу. У звязку з цією подією письменник Бухнер дає в одному деннику опис одного окультистичного сеансу в мешканні видавця Гроше. Посередині кімнати чудова статуя Будди. Перед нею навколішки молода жінка. З бічної кімнати входить танечниця з триніжком, з якого йде запашне куриво. Вона вдихує пахощі з цієї чаші і відтак танцює. Згодом попадає в „транс“. Тоді до неї підходить мущина в білій шовковій мантилі. Коли він торкається її рукою вона паде в замороках на землю. Цей маг у мантилі — головний магнетизер Мюлер. Він теж паде в транс. Зі співом незрозумілої молитви підходить до нього Гроше. Цей момент називається „народженням думки“. Гроше зриває з непритомної танечниці одіж і закреслює крейдою коло довкола неї. Тоді „родиться думка“. Всі учасники сеансу запаморочені співають якийсь гимн. Підчас такого сеансу отруїлись згадані артисти.

— **„Черниці“.** Читаємо в московській „Бедноті“: „В одній селі Пензенської округи позбавили виборчих прав гурток 20-літних дівчат. Коли влада спитала місцеву комісію, чому цим дівчатам не дали голосувати, комісія відповіла: „вони — черниці“. „Які черниці?“, „Зовсім просто: коли до 20 року не вийшли замуж, то в нас уважають їх черницями, а черниці чейже не мають права вибирати в сельсовети“.

— **Двійник Еріо.** Французький міністр і письменник Еріо, бурмистр Ліону, має двійника банкира Конель. Цей хотів використати цю схожість і почав виступати в околиці Ліону з викладами під іменем Еріо, заохочуючи французів еміґрувати в Кольонії. Конель основав богато кольоніяльних товариств і оголосив кілька фальшивих банкроцтв. Він був такий подібний до Еріо, що мешканці міста кланялись йому на вулиці як міністрові та бурмистрові. Тепер він сидить у вязниці і перестане бути подібним до Еріо, бо мабуть сильно схудне.

— **Дім поетів.** Один з приятелів Віктора Гюґо і Поля Верлена поет Еміль Блемон написав у своїм заповіті бажання, щоби в Парижі вибудувати дім для поетів. Аж тепер сестрінок покійного зумів завдяки своїм зливам спонукати французький уряд, щоби здійснити цю ідею. Такий дім, що буде „відчинений“ небавком, матиме книгозбірню, музей, велику вітальню і окрему салю призначену для зустрічей письменників усіх країн з метою дружних взаємин і кращої знайомости з чужинними літературами. „Дім поетів“ матиме і свою малу „академію“ та річну субвенцію і окрему щорічну літературну премію.

— **Друкарські чортики.** У відділі „З театру“ в вчерашній « шпалті „Нантаж“ є такі 4 шпальта 19 рядок замісць „головними“ має бути „голосними“, а при кінці замісць „дисципліни в своїх руках“ має бути „рухах“.

Театри.

„Кооператива Український Театр“ під дир. Й. Стадника.

Вівторок 18-го, г. 7·30 веч. „Мазепа“ Ю. Словацького (переклад М. Зерова).

Білети раніш в „Союзнім Базарі“ а в неділю від 10—12 і від 5—8 год. веч. при касі.

Великий Міський Театр:

Понеділок 17-го, г. 7·30 веч. „Одна одинока ніч“.

Вівторок 18-го, г. 7·30 веч. „Злюкана графиня“, комедія (премієра).

Кіна.

„Аполльо“: „Буря“.
„Лев“: „Найзручніший злодій у світі“ з Лючіяно Альбертіні.
„Оаза“: „Чорні силюети“.
„Палас“: „Гаррі Піль“.
„Фатаморґана“: „Вежа кохання“ Джон Берімор.

З театру.

Кооператива Український Театр під дир. Й. Стадника: „Доллі“, оперетка Гуго Гірша.

Оперетка, що йде тепер на сцені станиславівського театру ім. Тобилевича в режісерії п. Давидовича й одночасно на сцені Т-ва Лисенка у Львові в постановці дир. Стадника. Оперетка легка, весела й повна дотепів з не менше легкою, надзвичайно мельодійною музикою. Одна з тих оперетов, що мусить мати успіх вже при середно добрій постанові й навіть пересічній обсаді.

Виставу „Доллі“ в салі Лисенка, не зважаючи на тісну, мало відповідну для таких постановок сцену, можна назвати зразковою. Все там йшло, як на шнурочку, все в скорому темпі, як того вимагала ціла акція. Відповідно удалання сцена робила теж немале враження, гарні були теж костюми пань, не разили і убрання мущин. Навіть музика, „камінь претикновенія“ в наших мандрівних театрах, вивязувалася як слід зі свого завдання.

Обсада головних партій не лишала абсолютно нічого до бажання. П-а Стадниківна, що за останній рік значно змужніла, а до того й виробилася голосово була просто незрівняна в головній ролі: кращої Доллі не можна було собі й подумати. Вона грала так природно, співала й танцювала з таким запалом і так грацийозно, що викликувала один подив для свого молодого таланту і збирала увесь час заслужені оплески. Дуже добра була теж п-і Бенцалева в ролі оперової співачки, що і сценічно і голосово була зовсім на місці. З мущин слід назвати п. Бенцаля і п. Ярему, що виступали оба в комічних ролях і викликували при кожній своїй появі на сцені сальви сміху. Партнер п-и Стадниківної, п. Неделко, грав свою ролю переконуюче, а співав ще краще. Всі інші (Боровик, Денисівна, Рубчак, Когут, Павликівна, Липківна) грали бездоганно і заслугують тому на щире признання.

Загально вистава мала великий успіх, виконавців оплескувано щиро й горячо. Публика, якої на другій виставі (в пятницю 14. ц. м.) було, на жаль, небогато, розходилася дуже вдоволена домів, тимбільше, що вистава скінчилася (яка рідкість у нас!) уже перед 10-ою годиною.

І. Н.

Дописи.

ТЕРНОПІЛЬ. (З діяльности „Сільського Господаря"). Господарська нарада в Тернополі відбулася заходом Філії „Сільського Господаря" дня 28. листопада 1928 під проводом голови цеїж Філії, п. М. Малицького. На нараді виголосили реферати: інж. Е. Храплицький „Про працю „Сільського Господаря" та його значіння в розбудові нашого народнього господарства", інж. Гр. Герасимович „Про меліорацію і комасацію селянських господарств", інж. М. Творидло „Сільсько-господарська кооперація", інж. Гавриленко „Про поступове пасічництво" й інж. Федорук „Про контрактування цукрових бураків через Філію „Сільського Господаря" в Тернополі". В усіх рефератах порушено ті справи, які були спеціяльно актуальні в тернопільському районі. В нараді взяло участь поверх 100 представників подільських сіл, які з великим зацікавленням вислухали рефератів. Є надія, що отся господарська нарада, яка обняла майже всі ділянки господарського життя Тернопільщини, дасть товчок до живої праці Філії і Кружків „Сільського Господаря" в цілому повіті. — Нарада Кружка „Сільського Господаря" в Тернополі відбулася того самого дня під проводом голови п. Кучерського. В нараді взяли участь делегати Головного Т-ва „Сільський Господар" інж. Гр. Герасимович та інж. Е. Храплицький. Обговорено заложення на власних полях Кружка продукції насіння городовини та заложення піль з дічичими ростинами. Зокрема обговорено устроєння курсів для жінок і дівчат з обсягу домашнього господарства, які Кружок хоче в недовгому часі уладити. Треба замітити, що Кружок купив на власність три спільної сівалки і розвів на випаймлених для цеї цілі полях широку дослідну акцію. Кружок цей належить до найдіяльніших у краю і можна назвати його навіть взірцевим. Є надія, що ця зима перейде в Кружку під знаком дальшої інтенсивної праці та що Кружок в найкоротшому часі уладить курси для господинь і господарів.

САМБІР. (Відчинення домівки „Зорі" і Філії „С. У. К."). Дня 28. жовтня п. р. в год. 12. в полудне відбулося відчинення спільної домівки ремісничого т-ва „Зоря" і філії „Союзу Українських Купців" у Самборі при співучасти членів обох товариств і відпоручників місцевих установ. Двокімнатний льокаль при одній із головних улиць міста добуто й уладжено прикітно завдяки невтомній праці п. Горбаня, Шуйського і Кульчицького Дмитра. Посвячення довершив о. проф. Лев Вань, що опісля в теплих словах побажав обом товариствам щасливого й доцільного розвитку. Іменем „Союзу Українських Купців" повитав прибувших членів і гостей магістер Дмитро Кульчицький, голова Філії „С. У. К.". Потім слідували привіти: від Філії „Просвіти" — д-р Рогуцький, від „Рідної Школи" — радн. Білинський, від Т-ва „Бесіда" — проф. Мартинець, від Філії „Союзу Українок" — п-і Шумна, від Філії Т-ва „Учительська Громада" — проф. Книжинський, від Повітового Союзу Кооператив д-р Кіцула. Всі промовці витали новий український бастіон на самбірській землі, звертали увагу на значіння міста для нації, зокрема на вагу свідомого міщанства й купецтва. На закінчення свята промовив голова „Зорі" п. Лужецький, що в популярний спосіб пояснив завдання „Зорі" та звернув увагу на найважніші обовязки членів і на користи, які матимуть українські ремісники та промисловці зі свойого станового т-ва. Національним гимном покінчено це гарне свято. — **Гість.**

ЛЬВІВ. (Нова культурна станиця на окраїнах Львова). Завдяки енергійній праці виділу читальні „Просвіти" на Сигнівці побудовано нову, гарну домівку протягом трьох місяців, що треба завдячувати жертвенности й жертвенни сти кількох свідомих громадян. Це, що сигнівська „Просвіта" пробудилася до нового життя після воєнної хуртовини завдячують місцеві громадяни невтомній і відданій цій справі праці п. Марка Юрійчука, голови читальні, проф. Посипанка, його брата студ. політ. Посипанка і студ. фільос. Зоні Сухінної. Вже в дни 2. грудня 1928 р. міг посвятити домівку о. мітр. Балюк в асисті двох священиків. Після посвячення виділ читальні передав почесну грамоту громадянинові Маркові Юрійчукові, голові сигнівської „Просвіти", бо лише завдяки його великій матеріяльній помочі здвигнули сигнівські громадяни нову твердиню української культури на окраїнах Львова. — На святі промовляли крім місцевого пароха о. Гаврилюка і громадянина Андрієва також пос. Лішинський, д-р Цимбалістий, проф. Березовський, п. Добрянський та делегати львівських читалень. — Свято закінчено відспіванням і відіграванням оркестрою народніх пісень та національного гимну. Нехай цей гарний примір заохотить богатьох інших українських громадян і не лишиться без наслідування!

Березівщина (Розвязання „Лугу" і ревізії в Павлокомі). Рішенням львівського воєвідства з 17.XI. ц. р. розвязано рух.-пожарне т-во „Луг" в Павлокомі, березівського повіту (це сталося 27. листопада), а в кілька днів пізніше (4.XII.) поліція в числі 7 осіб перевела в селі ревізії в учителя Миколи Левицького та в селян: Івана Дзівика, Осипа Коштовського, Петра Потічного, Івана Саджуги, Степана Петровича, Петра Михалика, Осипа Михалика й ін. Поліція шукала за зброєю і відзнаками У.Г.А. Зачувати, що подібні ревізії відбулися на днях і в інших сусідних селах, прим. у Селиськах.

✠ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Д-р Станислав Кубішталь, начальний лікар міський у Станиславові.

Евстахій Оліярник, смер. залізничник і урядовець Каси Хорих міста Станиславова.

В одному році і ледви кільканацять днів один по другім зійшли в могилу дві особи, що записались нестертими буквами в історії нашого народу. Перший з них поляк, лікар, людина чесна; таких тепер серед польської суспільности чимраз менше; другий інтелігентний залізничий робітник, свідомий і послідовний український патріот. Імена їх злучилися в історії нашого лихоліття разом в такий спосіб: У травні 1919 року, коли Українська Галицька Армія під напором галерчиків, не маючи амуніції, подавалась на схід і коли вже місто Станиславів евакуовано, кількох поляків, станиславівських молодиків, зі зброєю в руці обсадило залізничу стацію Палагичі. Часть нашої Армії, що стояла під командою полковника Мосори, відбила стацію, а повстанці згинули як ребелянти, засуджені на смерть полевим судом через розстріл. Тіла їх похоронено під Товмачем. Коли вже наші війська уступили, а власть перейшла в польські руки, тіла полеглих під Товмачем відкопано (по кільканацятьох днях після поховання), при чому трупи їх покалічено і поздирано скіру, що після того, як вони лежали в землі, ослизла і сама при відкопуванні посувалась. Тоді то перед цілим світом і в цілій польській пресі оголошено, що це українці знущалися над поляками, за життя їх тортурували і з живих ще дерли паси, краяли і здирали скіру. Тіла їх привезено до Станиславова і виставлено на публичний вид на двірці. Спроваджено й чужинецькі місії, щоб їх оглядали. Глядано всюди за епископом Хомишином, аби і його спровадити, щоб він наочно побачив, які то українці звірі, що з живих людей паси дерли; але він укрився і його не знайшли. Ходило ще лиш про фахову силу, котра мала задокументувати ці українські звірства. Тоді не було якось інших польських лікарів у Станиславові, лиш одинокий д-р Кубішталь. Його спроваджено на дворець і поручено після оглянення трупів видати оречення. Д-р Кубішталь оглянув мерців і орік, що вони за життя не дізнали ніяких ушкоджень, що всі ушкодження, які на них видно, пороблені по смерти при відкопанні, а спеціяльно не здирано з них скіри за життя. Скіра здерта вже по смерти при відкопанні, бо по кільканацятьдневнім лежанні в гробі скіра ослизла, під нею поробилися дрібненькі міхурчики, вона відстала і за найлекшим дотиком здирається. Давши таке свідоцтво правді, обурив д-р Кубішталь на себе поляків до тої міри, що він мусів на кілька днів виїхати зі Станиславова. Але на тім не конець. В якийсь час опісля приловила поліція в Чорткові трьох залізничників, котрі були саме в залізничому відділі тоді, коли суджено в Нижневі хлопців. Їх арештовано під замітом, що вони поповнили звірства. Були це три найкращі, найсвідоміші й найхарактерніші залізничники українці зі Станиславова, а саме: Іван Багрій, Ячник і Евстахій Оліярник. При арештуванні їх так збито і змасакровано, що Багрій внаслідок побоїв помер за кілька днів, Ячник мучився ще два-три місяці, а тільки Оліярник прийшов до себе і не принятий до залізниці, став урядовцем Каси Хорих. Проти них ведено слідство в напрямі злочину убивства повстанців, получевого зі спеціяльно жорстокими знущаннями над ними. Доказовий матеріял становили всі польські газети, де „очевидці" стверджували страшні знущання, здирання скіри з живих як рукавичок і т. п. Оліярника випущено ще в слідстві і проти нього застановлено поступовання. Ячник прийшов перед суд. Його розправа відбулася перед окружним судом у Станиславові дня 13. грудня 1920. Перед трибуналом перейшов цілий ряд свідків, поляків і українців і розправа виказала одно, що згинув невинно Багрій, що невинно терпіли страшні муки, побої і знущання Оліярник і Ячник, бо над повстанцями відбувся правильний воєнний суд і засуд суду на розстріл переведено цілком формально, що знущань найменших не було, що у всім тім не брали ніякої участи ані Багрій, ані Ячник, ані Оліярник. Слуханий на розправі під присягою як свідок д-р Станислав Кубішталь знов опрокинув усі інсинуації мафії, бо ствердив, що відкопані трупи не виказують найменшого сліду ушкоджень за життя, а всі інкриміновані знущання є неправдиві; це наслідки зігнилання тіла у гробі й ушкоджень при відкопуванні. По промовах оборонців трибунал одноголосно увільнив Ячника від обвинувачення, стверджуючи в мотивах вироку, що ціле обвинувачення є неправдиве, що обвинувачені не лиш не допускалися ніяких звірств на поляках, але навпаки: відносилися до поляків як найприхильніше. І випущено бідного, замученого Ячника на волю. Одначе він не пожив уже довго. Внаслідок побоїв при арештуванні і знущань в орештах він помер до кількох тижнів. Українці міста Станиславова поховали свого мученика величаво. Бідного робітника поховано як якого князя. Провід похорону спочив у руках бл. п. о. мітрата Гордієвського, котрий станув на чолі численного духовенства. Вінців від усіх українських інституцій була безконечна скількість. За домовиною йшло кільканацять тисяч народа, співав хор „Бояна". Над могилою попрощали покійного о. мітрат Гордієвський і д-р Бачинський. Такого похорону від того часу вже Станиславів не бачив. Тепер по вісьмох роках ішли один по другім і два похорони двох епігонів повищого процесу. Великий був похорон Оліярника, що свідчив про любов і пошану, якою він тішився. Ще більший був похорон д-ра Кубішталя, що своїм правим характером, добротою, привітністю і безсторонністю здобув собі у Станиславові загальне поважання, любов і признання. Взяли участь у його похороні також дуже численні українці. Земля пером людям, що полюбили і давали завсіди свідоцтво правді!

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Гренджа Донський: **Тернові квіти полонини.** Державне Видавн. України. Київ 1928. Поезії з портретом автора. Стор. 68. Форм. 16°.

К. Шиа...ей: **Криця Холопа.** Історична повість з часів царя Івана Грозного, з московської мови переклав І. Зубенко. Накладом В-ва „ОКА", Коломия, 1928. Випуск 13—14. Стор. 110. Форм. 16°.

Народні Колядки й Щедрівки. На Різдво, Новий Рік і Йордан. Наклад другий. Головний склад: Українська Книгарня, Станиславів, вул. Собіського 20. Стор. 61. Форм. 16°.

Я. Гозьмий: **Холодний яр.** Історична драма на 4 дії, з часів визвольних змагань на Україні в 1921 р. Тернопіль — Львів 1928. Стор. 63, форм. 16°.

ЖУРНАЛИ:

Кооперативна Республика, економічно-суспільний місячник, ч. 12 грудень. Львів 1928 р. Видає Ревізійний Союз Українських Кооператив у Львові. Зміст: К. К.: Новий суспільний тип. О. Мицюк: Натуральна нестатутарна кооперація у словян-хліборобів. Г. Нинчур: Три пекучі питання. К. Мордачек: Про дійсну природу і мету кооперації. М. Туган-Барановський: Райфайзенські принципи. К. Коберський: Кредит. І. Ольховий: Центробанк в цифрах. І. Прокопів: Робітнича масарния в Празі. Господарська хроніка. З життя української кооперації. Всячина. Стор. 505—548., форм. 8°.

Вільне Козацтво, двотижневий літературний журнал. Прага, 10 грудня 1928 р. ч. 25. Стор. 32, фор. 4°.

Молоде Життя, часопис українського пласту, Львів, 15. грудня 1928, ч. 10 (58).

Літопис українського друку, орган Державної Бібліографії Щотижня. Видання Української Книжк. Палати, Харків 1928 р. ч. 39 і 48.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.